

فصل دوم

جغرافیای انسانی استان کرمان

درس ششم : تقسیمات سیاسی استان

تقسیمات سیاسی استان

استان کرمان، پهناورترین استان ایران است. در سال ۱۳۹۱ دارای ۲۳ شهرستان، ۵۸ بخش و ۶۷ شهر است. این شهرستان‌ها عبارت‌اند از: انار، بافت، بردسیر، بهم، جیرفت، رابر، راور، رفسنجان، رودبار جنوب، ریگان، زرنند، سیرجان، شهربابک، عنبرآباد، فهرج، قلعه گنج، کرمان، کهنوج، کوهبنان، منوجان، نما شیر، فاریاب و ارزوئیه.

با مراجعه به نقشه سیاسی استان کرمان شکل ۱-۲ شهرستان محل سکونت خود را هاشور بزنید. شهرستان شما در کدام قسمت استان کرمان واقع شده است؟ و با کدام شهرستان‌ها یا استان‌های دیگر همسایه است؟

شکل ۱-۲- نقشه تقسیمات سیاسی استان کرمان

جدول ۱-۲- مشخصات شهرستان‌های استان کرمان

شهرستان	مرکز شهرستان	بخش	مرکز بخش	دهستان	مرکز دهستان	شهر		
انار	انار	مرکزی	انار	بیاض	لطف آباد	انار		
				حسین آباد	حسین آباد	امین شهر		
ارزوئیه	ارزوئیه	مرکزی	ارزوئیه	ارزوئیه	ارزوئیه	ارزوئیه		
				وکیل آباد	وکیل آباد			
				دهسرد	پتکان			
		صوغان	علی آباد	صوغان	سرخان			
				امیرآباد	امیرآباد			
بافت	بافت	مرکزی	بافت	بزنجان	بزنجان	بافت		
				فتوح آباد	بیدکردوئیه			
				کیسکان	کرین			
		خبر	کشکوئیه	خبر	گوغر	امیرآباد	بافت	
					خبر	خبر		
					دشتاب	کنسکوئیه		
					وکیل آباد	وکیل آباد		
بردسیر	بردسیر	مرکزی	بردسیر	کوه پنج	ماهونک	بردسیر		
				مشیز	دشتکار			
		لاله زار	لاله زار	لاله زار	لاله زار	لاله زار	بردسیر	
					قلعه عسکر	قلعه عسکر		
		نگار	نگار	نگار	نگار	نگار	شهرنگار	نگار
						نارپ	نارپ	
گلزار	گلزار	گلزار	گلزار	گلزار	شهر گلزار	گلزار		
				شیرینک	شیرینک			
بم	بم	مرکزی	بم	حومه	خواجه عسکر	بم		
				دهبکری	دهبید			
بروات	بروات	بروات	بروات	روداب غربی	کروک	بروات		
				کرک و نارتیج	پشت رود			
نرماشیر	نرماشیر	مرکزی	رستم آباد	پشت رود	قاسم آباد	نرماشیر		
				عزیر آباد	ده وسط			
		نظام شهر	نظام شهر	روداب	نظام شهر	روداب شرقی	نظام شهر	نظام شهر
مؤمن آباد	مؤمن آباد							

جیرفت	دولت آباد	اسفندقه	جیرفت	مرکزی	جیرفت	جیرفت
	ده پیش سفلی	اسلام آباد				
	خاتون آباد	خاتون آباد				
	دولت آباد	دولت آباد				
جبال بارز	کهوروئیه	هلیل	جبال بارز	جبال بارز	جیرفت	جیرفت
	میجان سفلی	رضوان				
	سغدر	سغدر				
درب بهشت	جبال بارز	مسکون	درب بهشت	سار دوتیه	جیرفت	جیرفت
	رضی آباد	دلفارد				
	سار دوتیه	سار دوتیه				
اسماعیلی	صاحب آباد	گور	بلوک	اسماعیلی	جیرفت	جیرفت
	بلوک	اسماعیلی				
	کریم آباد سفلی	حسین آباد				
رابر	ده نو فتح المبین	گنج آباد	رابر	مرکزی	رابر	رابر
	سیه بنوئیه	سیه بنوئیه				
	اسکر	رابر				
	کهنوج	جواران				
راور	هنزا	هنزا	راور	مرکزی	راور	راور
	ده علی	راور				
هجدک	کوهساران	هجدک	هجدک	کوهساران	راور	راور
	هر روز	حرچند				
رفسنجان سرچشمه	هجدک	هر روز	رفسنجان	مرکزی	رفسنجان	رفسنجان
	رضآباد	آزادگان				
	هرمزآباد	اسلامیه				
	خانمان	خانمان				
	داوران	دره دران				
	لاهیجان	رزم آوران				
	مس سرچشمه	سرچشمه				
کشکوئیه	کیو ترخان	کیو ترخان	کشکوئیه	کشکوئیه	رفسنجان	رفسنجان
	قاسم آباد	قاسم آباد				
	حومه الدین	راویز				
بهرمان	شرف آباد	شرف آباد	بهرمان	نوق	رفسنجان	رفسنجان
	شهر کشکوئیه	کشکوئیه				
صفائیه	شهر بهرمان	بهرمان	فردوس	فردوس	رفسنجان	رفسنجان
	اسماعیل آباد	رضوان				
	فردوسیہ	فردوس				

جغرافیای انسانی استان

رودبار زده کلوت	رودبار	رودبار	رودبار زده کلوت	مرکزی	رودبار	رودبار جنوب
	نهضت آباد	نهضت آباد		جازموریان		
	زده کلوت	جازموریان				
ریگان گنبدکی	برج عباس	کوهستان	ریگان محمدآباد گنبدکی	مرکزی	ریگان	ریگان
	دهنه عباسعلی	گاوکان				
	شهرریگان	ریگان				
	محمدآباد گنبدکی	گنبدکی				
زرند خانوک ریحان شهر	ناصریه	ناصریه	زرند	مرکزی	زرند	زرند
	ریحان شهر	اسلام آباد				
	جرجافک	جرجافک				
	حتکن	حتکن				
	خانونک	خانونک				
	دشت خاک	دشت خاک				
	سربنان	سربنان				
محمدآباد	محمدآباد					
یزدان شهر	بهاء آباد	بهشت وحدت	یزدان شهر	یزدان شهر	یزدان شهر	یزدان شهر
	شعبیجره	شعبیجره				
	سیریز	سیریز				
سیرجان نجف شهر	یزدان شهر	یزدان آباد	سیرجان	مرکزی	سیرجان	سیرجان
	شریف آباد	شریف آباد				
زیدآباد	نجف شهر	نجف آباد	زیدآباد	زیدآباد	سیرجان	سیرجان
	زیدآباد	زیدآباد				
خواجوشهر	محمودآباد سید	محمودآباد سید	ملک آباد	ملک آباد	سیرجان	سیرجان
	حاجی آباد بوزه خون	گلستان				
باریز هماشهر	ملک آباد	ملک آباد	بلورد	بلورد	سیرجان	سیرجان
	بلورد	بلورد				
شهر بابک خاتون آباد	تکیه	چهارگنبد	باریز	باریز	سیرجان	سیرجان
	سعدت آباد	سعدت آباد				
	استبرق	استبرق				
	پاقلعه	پاقلعه				
	خاتون آباد	خاتون آباد				
دهج جوزم	خورسند	خورسند	شهر بابک	مرکزی	شهر بابک	شهر بابک
	کم سرخ	مدوارات				
	میمند	میمند				
دهج جوزم	دهج	دهج	جوزم	دهج	شهر بابک	شهر بابک
	جوزم	جوزم				
	خبر	خبر				

عنبرآباد دوساری	دهنه گمرکان	امجز	عنبرآباد	مرکزی	عنبرآباد	عنبرآباد
	دوساری	جهادآباد				
	علی آباد قدیری	علی آباد				
	خضراآباد	محمدآباد				
مردهک	گرم سالار رضا	گرم سالار	مردهک	جبال بارز جنوبی	عنبرآباد	عنبرآباد
	مردهک	مردهک				
	کلجک	زرگسان				
فهرج	برج اکرم	برج اکرم	فهرج	مرکزی	فهرج	فهرج
	فهرج	فهرج				
	حسن آباد	چاهدگال	دهنو اسلام آباد	نگین کویر		
	دهنو اسلام آباد	نگین کویر				
قلعه گنج	قلعه گنج	قلعه گنج	چاه داد خدا	چاه داد خدا	قلعه گنج	قلعه گنج
	سرخ قلعه	سرخ قلعه				
	چاه داد خدا	چاه داد خدا				
	رمشک	رمشک				
	راین قلعه	مارز				
کرمان اختیارآباد باغین زنگی آباد	اختیارآباد	اختیارآباد	کرمان	مرکزی	کرمان	کرمان
	باغین	باغین				
	زنگی آباد	زنگی آباد				
	ده لوعلو	درختنگان				
	سرآسیاب فرسنگی	سرآسیاب فرسنگی				
چترود کاظم آباد	شهر کاظم آباد	کویرات	چترود	چترود	کرمان	کرمان
	هوتک	معزیه				
راین	گروه	حسین آباد	راین	راین	کرمان	کرمان
	ده میرزا	راین				
شهداد اندوهجرد	اندوهجرد	اندوهجرد	شهداد	شهداد	کرمان	کرمان
	تکاب	تکاب				
	سیرج	سیرج				
گلباف	جوشان	جوشان	گلباف	گلباف	کرمان	کرمان
	کشیت	کشیت				
ماهان – جوپار محي آباد	لنگر	ماهان	ماهان	ماهان	کرمان	کرمان
	شهر محي آباد	قناتستان				
فاریاب	شهر فاریاب	گلاشکرد	فاریاب	مرکزی	فاریاب	فاریاب
	مهر و تپه پایین	مهر و تپه				
	حور باسفید	حور				
	زهمکان	زهمکان				

جغرافیای انسانی استان

کهنوج	بارگاه	دهکهان	کهنوج	مرکزی	کهنوج	کهنوج
	زه	نخلستان				
	کوتک وسط	کوتک	چاه مرید			
	چاه حاجی کردی کرمان	حومه				
	چاه مرید	چاه ریگان				
کوهبنان	جور	جور	کوهبنان	مرکزی	کوهبنان	کوهبنان
	خرم دشت	خرم دشت				
کیانشهر	طغرالجرد	طغرالجرد	کیانشهر	طغرالجرد		
منوجان	منوجان	قلعه	منوجان	مرکزی	منوجان	منوجان
	گشمیران	گشمیران				
	نورآباد	نورآباد				
نودژ	بجگان	بجگان	نودژ	آسمینون		
	نودژ	نودژ				

فعالیت

— باتوجه به جدول ۱-۲ جدول زیر را کامل کنید.

نام شهرستان محل سکونت شما	بخش های شهرستان محل سکونت شما	شهرهای شهرستان محل سکونت شما
.....
.....
.....
.....
.....

درس هفتم : جمعیت استان

استان کرمان در سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ دارای ۲۹۳۸۹۸۸ نفر جمعیت بوده است و از نظر پراکندگی جمعیت ۱۶۸۹۸۴۲ نفر (۵۷/۵ درصد) در مناطق شهری و بقیه جمعیت در روستاها و مناطق عشایری بوده اند. شهرستان کرمان با ۶۷۷۶۵۰ نفر (۲۵/۵ درصد) پر جمعیت ترین شهرستان استان است. این در حالی است که شهر کرمان با ۵۱۵۱۱۴ نفر جمعیت بیشترین جمعیت شهری (۳۴ درصد از کل جمعیت شهر نشین استان) را به خود اختصاص داده است.

ویژگی های جمعیتی استان کرمان

الف) تراکم نسبی : استان کرمان بیش از ۱۱ درصد وسعت کشور را داراست و این در حالی است که کمتر از ۴ درصد جمعیت کشور را به خود اختصاص داده است. با توجه به وسعت استان کرمان و سرشماری جمعیت در سال ۱۳۹۰، تراکم جمعیت در استان کرمان چقدر است؟

استان کرمان یکی از استان های کم تراکم از نظر جمعیت می باشد. به نظر شما چه عواملی سبب شده است استان کرمان در مقایسه با کشور از تراکم کمتری برخوردار باشد؟

پرتراکم ترین شهرستان استان کرمان در سال ۱۳۸۵ شهرستان رفسنجان با تراکم نسبی ۲۸/۶ نفر در کیلومتر مربع است. این تراکم در سال ۱۳۹۰ به ۳۴/۸ نفر در کیلومتر مربع رسیده است. آیا می توانید علت تراکم بیشتر جمعیت در شهرستان رفسنجان را نسبت به بقیه استان، و افزایش آن در سال ۱۳۹۰ را بیان کنید؟

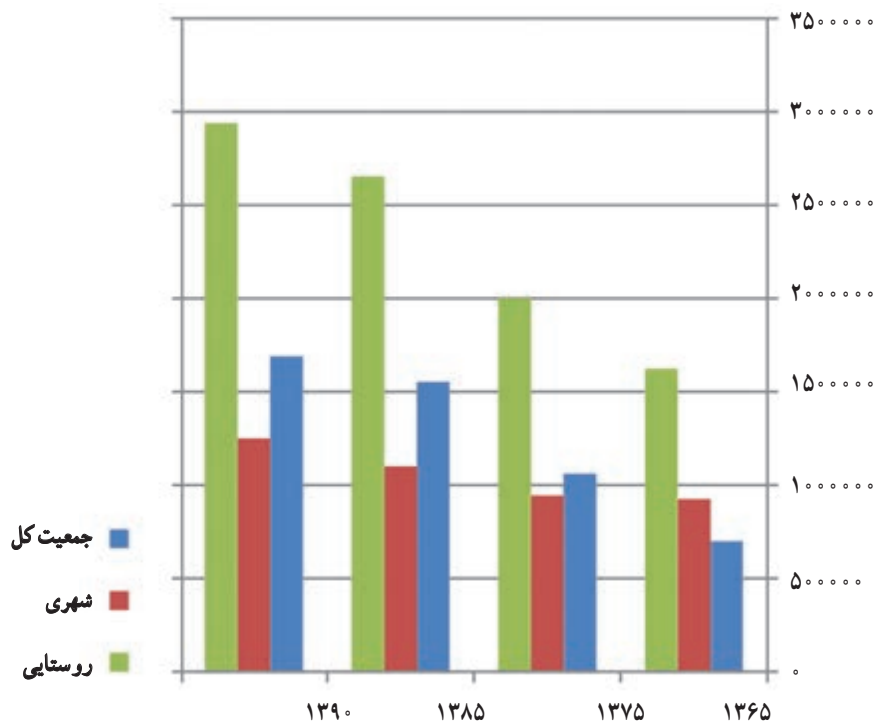
ب) رشد جمعیت استان : طی ده ساله ۸۵-۱۳۷۵ نرخ رشد جمعیت در کشور ۱/۹ درصد بوده است. این در حالی است که نرخ رشد جمعیت در استان کرمان نسبت به کشور بالاتر بوده است. با توجه به جدول و نمودار تغییرات جمعیت، روند رشد جمعیت در مناطق شهری و روستایی در استان کرمان را تجزیه و تحلیل کنید.

جدول ۲-۲- روند تغییرات جمعیت شهری و روستایی و عشایری استان ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

۱۳۹۰		۱۳۸۵		۱۳۷۵		۱۳۶۵		شرح
درصد	جمعیت	درصد	جمعیت	درصد	جمعیت	درصد	جمعیت	
۱۰۰	۲۹۳۸۹۸۸	۱۰۰	۲۶۵۲۴۱۳	۱۰۰	۲۰۰۴۳۲۸	۱۰۰	۱۶۲۲۹۵۸	استان
۵۷/۵	۱۶۸۹۹۱۸	۵۸/۵	۱۵۵۲۵۱۹	۵۲/۸	۱۰۶۰۰۷۵	۴۳	۶۹۸۷۵۵	شهری
۴۲/۵	۱۲۴۹۰۷۰	۴۱/۵	۱۰۹۹۸۹۴	۴۷/۲	۹۴۴۲۵۳	۵۷	۹۲۴۲۰۳	روستایی و غیر ساکن

جدول ۳-۲- وسعت، جمعیت و درصد شهرنشینی شهرستان‌های استان کرمان

ردیف	نام شهرستان	وسعت (کیلومتر مربع)	کل جمعیت (۱۳۹۰)	تعداد شهرنشین (۱۳۹۰)	درصد شهرنشینی
۱	ارزونیه	۴۹۸۰	۴۱۹۷۱	۷۵۵۵	۱۶/۵۸
۲	انار	۲۱۲۵	۳۵۲۹۵	۱۷۶۴۴	۵۰/۰
۳	بافت	۴۴۹۷	۷۵۹۴۰	۳۷۱۴۱	۴۸/۹۱
۴	بردسیر	۶۱۳۶	۷۳۷۳۸	۴۳۹۵۷	۵۹/۶۱
۵	بم	۵۱۷۸	۱۹۵۶۰۳	۹۸۶۶۴	۵۰/۴۴
۶	جیرفت	۸۶۰۲	۲۷۷۷۴۸	۱۲۱۹۸۸	۴۳/۹۲
۷	رابر	۱۹۵۳	۳۴۳۹۳	۱۱۶۵۷	۳۳/۸۹
۸	راور	۱۳۹۳۶	۴۰۲۹۵	۲۲۶۵۱	۵۶/۲۱
۹	رفسنجان	۸۲۷۳	۲۸۷۹۲۱	۱۷۱۱۹۷	۵۹/۶۴
۱۰	رودبار	۶۸۶۴	۱۰۴۴۲۱	۱۲۲۲۳	۱۱/۷
۱۱	ریگان	۸۵۸۶	۶۶۳۳۵	۹۶۶۴	۱۴/۵۷
۱۲	زرند	۴۵۹۰	۱۲۹۱۰۴	۷۰۱۳۵	۵۴/۳۳
۱۳	سیرجان	۱۲۷۱۹	۲۶۷۶۹۷	۲۰۸۰۳۳	۷۷/۷۱
۱۴	شهربابک	۱۳۵۷۲	۹۰۴۹۵	۶۴۴۲۴	۷۱/۹
۱۵	عنبرآباد	۴۶۹۹	۸۵۶۴۹	۲۵۳۹۷	۲۹/۵۵
۱۶	فاریاب	۲۵۶۴	۳۴۴۱۷	۶۰۲۵	۱۸/۰
۱۷	فهرج	۴۵۵۸	۶۸۰۳۸	۱۱۹۳۹	۱۷/۵۵
۱۸	قلعه گنج	۱۰۴۴۴	۷۶۳۷۶	۱۲۶۶۳	۸۶/۰
۱۹	کرمان	۴۵۴۰۱	۷۲۲۴۸۴	۶۲۱۳۷۴	۵۰/۹۶
۲۰	کهنوج	۲۲۱۰	۸۶۲۹۰	۴۳۹۷۷	۷۶/۶۴
۲۱	کوهبنان	۳۲۹۶	۲۱۷۲۱	۱۶۶۴۸	۳۰/۳۳
۲۲	منوجان	۳۵۶۱	۶۴۵۲۸	۱۹۵۷۰	۱۴/۱۱
۲۳	نرماشیر	۲۹۹۳	۵۸۳۲۹	۸۲۱۶	۱۷/۵
	مجموع	۱۸۱۷۳۷	۲۹۳۸۷۸۸	۱۶۶۲۷۴۲	۵۷

شکل ۲-۲- نمودار تغییرات جمعیت استان کرمان طی دوره ۹۰-۱۳۶۵

پ) ترکیب جمعیت : به جدول ۲-۲ نگاه کنید. درصد جمعیت شهرنشین از ۴۳ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۵۷/۵ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است. به نظر شما چه عواملی سبب شده است در این دوره ۲۵ ساله از درصد جمعیت روستایی و غیر ساکن کاسته شده و بر درصد جمعیت شهرنشین افزوده شود؟

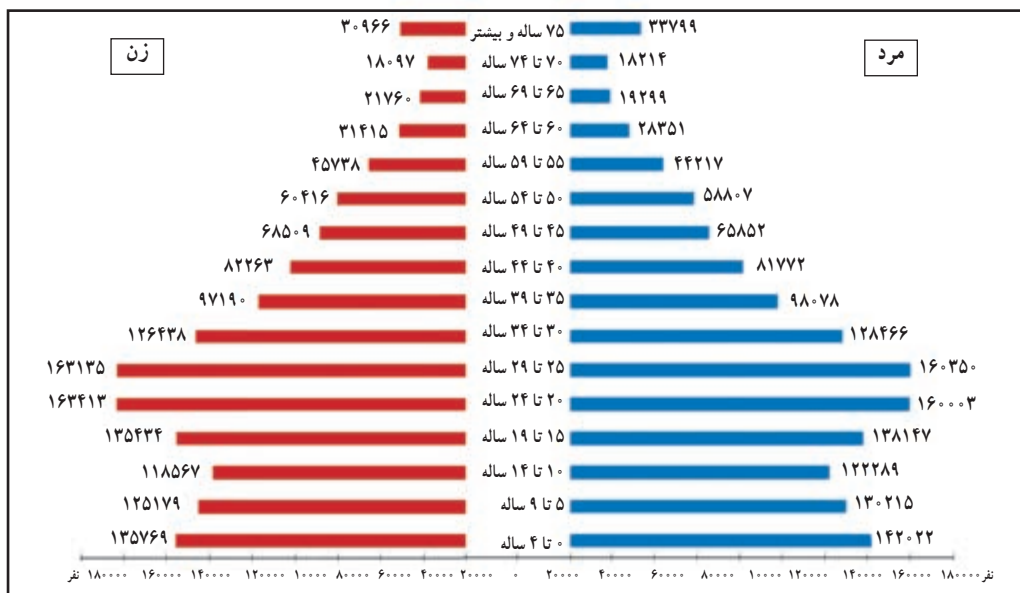
در این دوره، استان کرمان نیز مانند دیگر استان‌های کشور، به موازات رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی، به سمت الگوی اجتماعی تکامل یافته تری پیش رفت و شیوه زندگی عشایری به روستا نشینی و روستا نشینی به شهرنشینی گرایش پیدا کرد. بخشی از جمعیت روستایی، به دلیل رشد بالای جمعیت و کمبود امکانات در روستا و جاذبه‌های شهری روستا را رها کرده و به شهر مهاجرت کرده و در نتیجه شمار جمعیت شهری در این دوره به بیش از ۲ برابر افزایش یافته است.

ت) ساختمان سنی جمعیت استان : نگاهی به هرم سنی جمعیت در استان کرمان نشان می‌دهد پایه هرم سنی جمعیت جمع شده که نشان دهنده کاهش رشد جمعیت نسبت به دهه قبل، از آن است. به طوری که از کل جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۸۵ تعداد ۲۳۴۹۷۶ نفر یعنی حدود ۸/۸ درصد از جمعیت کمتر از ۵ سال دارند که در مقایسه با دهه قبل، حدود ۶ درصد کاهش نشان می‌دهد. در سرشماری آبان ماه ۱۳۸۵ از کل جمعیت استان ۱۳۵۳۸۸۵ نفر مرد و ۱۲۹۸۵۴۸ نفر زن بوده‌اند، یعنی نسبت جنسی در استان برابر ۱۰۴ است. البته این نسبت برای اطفال کمتر از یک سال، ۱۰۵ و برای بزرگسالان، ۱۱۷ نفر به دست آمده است.

جغرافیای انسانی استان

جدول ۴-۲- ترکیب سنی جمعیت کرمان در سال ۱۳۹۰

گروه‌های سنی	سن	تعداد جمعیت	درصد
کودکان و نوجوانان	۰-۱۴ سال	۷۷۴۰۴۱	۲۷/۱۱
جوانان و بزرگسالان	۱۵-۶۴ سال	۱۹۳۸۲۱۷	۶۷/۹
کهن سالان	۶۵ ساله و بیش تر	۱۴۲۱۳۵	۴/۹۷

شکل ۳-۲- نمودار هرم سنی استان کرمان در سال ۱۳۹۰

فعالیت

- ۱- با توجه به هرم سنی استان کرمان بگویند گروه سنی ۱۹-۱۵ سال چند نفر است؟ چند درصد جمعیت را تشکیل می‌دهد؟
- ۲- بالا بودن نسبت جنسی در بزرگسالان نسبت به اطفال کمتر از یک سال بیانگر چیست؟

(ت) مهاجرت: طی دهه ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ نرخ رشد جمعیت در کشور ۱/۹ درصد و در استان کرمان ۲/۷ درصد بوده است. علت این مسئله علاوه بر بالا بودن نرخ موالید در مناطق روستایی، به خاطر مهاجرت به استان به ویژه در مناطق شهری بوده است. به علت وجود استعداد های بالقوه در بخش های صنعت و معدن، کشاورزی و سایر بخش های اقتصادی و فرهنگی مهاجرت های زیادی به استان صورت می گیرد؛ از کل مهاجرت ها بیشترین مهاجران به استان، افغانی هستند. بیشترین مهاجران داخلی به استان از استان های یزد، تهران، خراسان، آذربایجان غربی، قزوین، سیستان و بلوچستان، فارس و خوزستان می باشند که در بخش های معدن، کشاورزی و همچنین مغازه داری مشغول شده اند.

درس هشتم : شیوه‌های زندگی در استان

آیا می‌دانید که مردم استان کرمان به چه شیوه‌هایی زندگی می‌کنند؟
در کشورمان ایران مردم به سه شیوه کوچ‌نشینی، روستایی و شهری زندگی می‌کنند که در این درس با شیوه‌های زندگی در استان کرمان آشنا می‌شوید.

زندگی عشایری

به دلیل تنوع آب و هوایی و مجاورت مناطق گرمسیری (قشلاق) و سردسیری (ییلاق) با یکدیگر در بخش وسیعی از مناطق غربی و جنوبی استان یکی از کهن‌ترین معیشت‌های اقتصادی؛ یعنی کوچ‌نشینی در استان کرمان به وجود آمده است.

شکل ۴-۲- زندگی عشایری

شکل ۵-۲- عشایر استان کرمان

عشایر استان کرمان را می‌توان به دو دسته اصلی تقسیم کرد.

الف) کوچ نشین : این شیوه مانند نواحی غرب کشور است که کوچ نشینان همراه دام‌هایشان کوچ می‌کنند و اقتصاد آن‌ها مبتنی بر دامداری و دامپروری است. این گونه عشایر از زراعت و باغداری ناچیزی برخوردارند. قلمرو بیلاقی این عشایر ارتفاعات کوه پنج، چهل‌تن، هزار، لاله زار، جبال بارز و قسمت‌های شمال شهرستان جیرفت (ساردوئیه) است. با سرد شدن هوا عشایر به تدریج به سوی مناطق قشلاقی کوچ می‌کنند. این مناطق، شامل سرزمین‌های پست و کم ارتفاع در محدوده شهرستان‌های جیرفت، کهنوج، قسمت‌های جنوبی بافت (ارزوئیه) و قسمت‌هایی از رودان و حاجی‌آباد (استان هرمزگان) می‌شود.

ب) نیمه کوچ نشین : در این شیوه که اغلب خانوارها خودشان ساکن‌اند، ولی دام‌هایشان را کوچ می‌دهند. این دسته از عشایر علاوه بر دام‌داری و دامپروری به زراعت و باغداری نیز می‌پردازند. و خانوارهای آن‌ها معمولاً در نواحی پایکوهی و به صورت طایفه‌ای زندگی می‌کنند.

جمعیت عشایری استان ۶۵ درصد مراتع را برای تعلیف دام‌های خود در اختیار دارد. امروزه جرای بیش از حد دام‌ها مراتع را در معرض انهدام قرار داده و خشکسالی‌های اخیر هم علت دیگری بوده که حیات معیشتی عشایر کوچ نشین را به شدت آسیب پذیر کرده است. در سال‌های اخیر طرح اسکان عشایر در برخی مناطق استان به اجرا در آمده است و در کنار برخی مشکلات پدید آمده نتایج مفیدی هم در بر داشته است؛ از جمله :

۱- استفاده بیشتر و کامل تر از امکانات آموزشی، خدماتی و بهداشتی و فرهنگی

۲- آموزش شیوه‌های جدید دامداری و دامپروری به عشایر اسکان یافته

۳- جلوگیری از تخریب مراتع و فرسایش خاک.

فرهنگ عشایر استان کرمان متأثر از نوع خاص زندگی کوچ‌نشینی است. عشایر آداب و رسوم و مراسم ویژه دارند. برخی از مراسم این گروه اجتماعی شامل سده سوزی چوپانی، جشن زایش رمه و خضری شدن، جشن سر سال، مراسم قوچ‌اندازان، آیین شیرواری و مراسم چهلم بهار است.

فعالیت

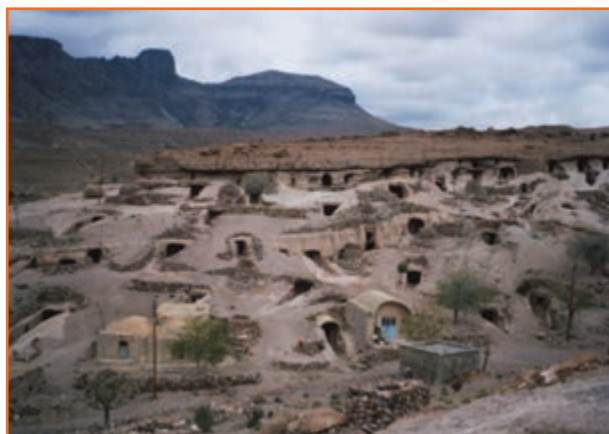
۱- آیا در شهرستان محل زندگی شما جمعیت عشایری وجود دارد؟

۲- در صورت وجود جمعیت عشایری، چند طایفه از عشایر شهرستان محل سکونت خود را نام برده و بگویید

بیلاق و قشلاق آن‌ها کجاست؟

زندگی روستایی

شکل ۲-۶- روستای میمند یکی از نمونه‌های سکونت اولیه در ایران

آب با آبادی در ایران پیوند دیرینه دارد. در نواحی مرکزی و شرقی کشور به‌خصوص استان کرمان پسوند اکثر روستاها کلمه (آباد) برگرفته از آب و آبادی است.

در پیدایش سکونتگاه‌های روستایی در استان کرمان آب از مهم‌ترین عوامل بوده است. خاک حاصلخیز، دسترسی به راه‌های ارتباطی و عامل دفاعی از دیگر عوامل مهم محسوب می‌شوند.

در استان کرمان مانند دیگر نواحی خشک و نیمه خشک ایران نوع روستاها متمرکز است. با این تفاوت که در نواحی کوهستانی و دشت‌های استان، شکل روستاها و مصالح به‌کار رفته در آنها تا حدودی متفاوت است.

در نواحی کوهستانی و مناطق پایکوهی استان کرمان به تبعیت از محیط طبیعی؛ خانه‌های روستایی یا در دامنه کوه‌ها واقع شده و شکل پلکانی به‌خود گرفته‌اند، یا در دره‌ها که در این صورت شکل دره‌ای دارند. در روستاهای کوهستانی معمولاً دیوار (پی) ساختمان‌ها را از سنگ و روی سقف خانه‌ها را با چوب پوشانده و روی آن گل می‌ریزند. در این گونه روستاها زمین‌های کشاورزی در قسمت‌هایی واقع شده‌اند که خاک بیشتر داشته و از شیب کمتری برخوردارند. آب آشامیدنی و زراعی این گونه روستاها بیشتر از چشمه و قنات فراهم می‌شود.

شکل ۲-۷- روستای پلکانی ریشه شهر بابک

جغرافیای انسانی استان

در نواحی دشت با توجه به شرایط اقلیمی و محیط طبیعی خانه‌های روستایی بیشتر از خشت و گل و با سقف گنبدی‌اند. در این گونه روستاها در گذشته برای خنک کردن خانه‌ها از بادگیر استفاده می‌شده است. امروزه مصالح با دوام‌تر و جدیدتر در ساخت خانه‌های این مناطق استفاده می‌شود.

این نوع روستاها بیشتر از آب سفره‌های زیرزمینی به صورت قنات و یا با استفاده از موتورهای آب کشی آب را به مزارع و باغات خود می‌آورند. و در نواحی شمال استان بیشتر به فعالیت باغداری به‌ویژه کشت پسته مشغول‌اند.

شکل ۸-۲- خانه‌های خشت و گلی همراه با بادگیر

در نواحی جنوبی استان کرمان که از محروم‌ترین مناطق ایران است هنوز بیشترین درصد جمعیت در مناطق روستایی زندگی می‌کنند. عده زیادی از آن‌ها در خانه‌هایی به نام کپز زندگی می‌کنند. که اگر برای اشتغال و مسکن آن‌ها فکر اساسی نشود در آینده‌ای نه چندان دور، آن‌ها نیز به نواحی شهری مهاجرت کرده و بر درصد جمعیت شهرنشین و همچنین مشکلات شهرها می‌افزایند.

شکل ۹-۲- کپز نشینی در جنوب استان کرمان

جدول ۵-۲ - شهرستان‌هایی که بیشترین جمعیت روستایی استان کرمان را دارا هستند (سال ۱۳۹۰)

ردیف	شهرستان	جمعیت کل	جمعیت روستایی و عشایری	درصد
۱	بافت	۷۵۹۴۰	۳۷۱۴۱۰	۵۱/۱
۲	جیرفت	۲۷۷۷۴۸	۱۵۵۷۶۰	۵۶/۱
۳	رابر	۳۴۳۹۴	۲۲۷۳۷	۶۶/۱۱
۴	رودبار	۱۰۴۴۲۱	۹۲۱۹۸	۸۸/۳
۵	ریگان	۶۶۳۳۵	۵۶۶۷۱	۸۵/۴۳
۶	عنبرآباد	۸۵۶۴۹	۶۰۲۵۲	۷۰/۴۵
۷	فهرج	۶۸۰۳۸	۵۶۰۹۹	۸۲/۴۵
۸	قلعه گنج	۷۶۳۷۶	۶۳۷۱۳	۸۳/۴۲
۹	منوجان	۶۴۵۳۸	۴۴۹۶۸	۶۹/۶۷
۱۰	نرماشیر	۵۸۳۲۹	۵۰۱۱۳	۸۵/۸۹
۱۱	فاریاب	۳۴۴۱۷	۲۸۳۹۲	۸۲/۵
۱۲	ارزونی	۴۱۹۷۹	۳۴۴۲۴	۸۲

کشاورزی مهم‌ترین فعالیت اقتصادی روستاییان بوده و باغداری، زراعت، دامداری و دامپروری و صنایع دستی به ترتیب مهم‌ترین منابع درآمد روستاییان این استان محسوب می‌شوند. این استان با در اختیار داشتن حدود ۲۵ درصد باغات کشور بزرگ‌ترین تولید کننده محصولات باغی محسوب می‌شود و عمده محصولات درختی آن عبارت‌اند از: پسته، خرما، مرکبات و گردو. علاوه بر محصولات درختی؛ در زمینه محصولات صیفی و جالیزی و نیز دانه‌های روغنی سهم عمده‌ای در اقتصاد کشاورزی دارد. در روستاهای استان کرمان دامداری به صورت سنتی و نیز با شیوه‌های جدید و علمی رواج دارد. در گذشته دامداری و دامپروری نقش مهمی در تولید پشم و رونق صنایع دستی استان به ویژه قالی بافی داشته است، به طوری که قالی کرمان به ویژه راور از شهرت فراوان برخوردار است، ولی در سال‌های اخیر این هنر رونق گذشته را از دست داده است.

شکل ۱۰-۲ - دامداری و دامپروری از منابع درآمد روستاییان استان کرمان

فعالیت

– مهاجرت روستائیان به شهرها چه مشکلاتی برای شهرها به وجود می آورد؟

شکل ۱۱-۲- چشم اندازی از شهر کرمان

شکل ۱۲-۲- شهر راور با نقش ارتباطی

زندگی شهری

هسته اولیه بسیاری از شهرهای ایران از جمله شهرهای استان کرمان در جایی بوده که به آب دسترسی داشته اند و بسیاری از شهرها در اصل، روستاهای بزرگی بوده اند که با افزایش جمعیت و ایجاد مؤسسات و ادارات مختلف به شهر تبدیل شده اند. شهرهای استان کرمان به دلیل شرایط آب و هوایی گرم و خشک و کمبود منابع آب در اکثر نواحی استان، دور از یکدیگر واقع شده اند و در فاصله بین آنها بعضی از شهرهای کوچک به صورت اقماری به وجود آمده اند، مانند بروات (بم)، چوپار، چترود و ماهان (کرمان) و ...

در سال ۱۳۸۹ در استان کرمان ۵۷ سکونتگاه شهری وجود دارد که ۵۸/۵ درصد از جمعیت را در خود جای داده است.

جدول ۶-۲ برجمعیت ترین نقاط شهری استان کرمان (سال ۱۳۹۰)

ردیف	نام شهر	تعداد جمعیت	ردیف	نام شهر	تعداد جمعیت
۱	کرمان	۶۲۱۳۷۴	۷	بردسیر	۴۴۹۵۷
۲	سیرجان	۲۰۸۰۳۳	۸	کهنوج	۴۳۹۷۷
۳	رفسنجان	۱۷۱۱۹۷	۹	راور	۲۲۶۵۱
۴	بم	۹۸۶۶۴	۱۰	انار	۱۷۶۴۵
۵	زرند	۷۰۱۳۵	۱۱	کوهبنان	۱۶۶۴۸
۶	شهر بابک	۶۳۴۲۴			

شکل ۱۳-۲- شهر ماهان

شهرهای استان کرمان از نظر نقش و عملکرد وضعیت یکسانی نداشته و از درجات متفاوتی برخوردارند. بیشتر آن‌ها دارای نقش اداری، خدماتی و تجاری اند اما بعضی از این نقش‌ها، بارزتر است؛ مثلاً نقش اداری سیاسی در کرمان، ارتباطی در انار و سیرجان، تاریخی در بم و جیرفت و... در سال‌های اخیر بر اثر رشد جمعیت و همچنین مهاجرت بی‌رویه روستاییان به شهرها و تحولات دیگر نقش بعضی از شهرها نیز تغییر کرده یا در حال تغییر است.

شکل ۱۴-۲- شهر جیرفت

برای مطالعه

شهر کرمان

این شهر به عنوان مرکز استان در زمینی نسبتاً هموار قرار گرفته که از شمال به زنگی آباد و ارتفاعات باداموئیه از جنوب به ماهان و جویبار، از شرق و غرب به شهداد و دشت رفسنجان می‌رسد. این شهر قدمت دیرینه دارد و نام قدیمی آن، گواشیر (شهرادشیر) بوده است. محلات قدیمی شهر اغلب بیانگر پیشینه تاریخی ساکنان آن است. بافت قدیم کرمان، بخشی از میراث فرهنگی را در خود جای می‌دهد و عبور از این محلات قدیمی با ویژگی‌ها و کارکردهای خاص خود، آداب و رسوم و سنن دوران گذشته را به ذهن تداعی می‌کند. تغییر بافت قدیمی به علت وجود کوچه‌های باریک و پریپچ و خم از جمله مشکلات قابل توجه است. که اقدامات مؤثری در راستای اصلاح و بهسازی بافت قدیم شهر صورت گرفته است. از جمله محلات قدیمی کرمان می‌توان محله شهر، شاه عادل، خواجه خضر، محله یهودی‌ها، بازار شاه، میدان قلعه، محله زرتشتی‌ها، گلبازخان و... را نام برد. کوچه‌های پریپچ و خم و باریک از جمله مشکلات این محلات است. از بازارهای تاریخی و دیدنی شهر کرمان می‌توان به بازار مظفری، بازار گنجعلی‌خان، بازار قیصریه، بازار مسگری، بازار وکیل و... اشاره کرد. شهر کرمان به دلیل موقعیت جغرافیایی خاص خود و قرار گرفتن در گذرگاه تجارت و نیز راه ابریشم، کاروان‌های تجاری زیادی را پذیرا بوده است. این امر سبب به وجود آمدن کاروانسراهایی با ساخت حفاظتی ویژه شده است. از جمله کاروانسراهای عمده کرمان که میهمانان زیادی را در خود جای می‌دادند می‌توان، کاروانسرای گلشن، کاروانسرای گنجعلی‌خان، کاروانسرای وکیل، کاروانسرای حاج آقا علی، کاروانسرای هندوها و... را نام برد.

شکل ۱۵-۲- شهر کرمان

شکل ۱۶-۲- مسجد جامع کرمان - شهر کرمان

شکل ۱۷-۲- کاروانسرای وهابزاده رفسنجان

فصل سوم

ویژگی‌های فرهنگی استان کرمان

